

וישאלו איש מאת רעהו וגו'. [עיין פר' לו עה"פ והרים את הדשן, ד"ה ועפ"י יוצן].

[] כחצות הלילה. כי רש"י שלא יאמרו משה בדאי הוא. וי"ל כי ידוע כי יש מרחק בין אי למארים עכ"פ איזה רגעים לענין חצות לילה, ואמירת הקב"ה בחצות הלילה הי' הכל לפי חצות של אי, וכתיב [בראשית י"ד ע"ו] ויחלק עליהם לילה, שחצי הלילה כדי לעשות צו נסים במארים, וזה הי' בא"י, וממילא חצות נחשב במארים לפי חשבון אי ואינו אז חצות במארים כי אין מכוון עם חצות של אי, גם כי יעשה כנור כמו דהע"ה שנשצ צו רוח נפונות [זכרות ג' ע"ב], אז בחצות מארים ינשצ צו רוח נפונות ואין אז חצות אי אשר עליה הי' כוונת הש"ת וא"כ בחשבון הזה יכולין האינטגנימים לעשות כמובן, לכן אמר להם בחצות.

ויש להוסיף ולבאר עפ"י מה שכתב הפייט בפרשת החודש [המתחיל אזי כל חוזה] בפנינו לכו חילי קודש, להעיד עדות חודש, ואל נתעטף בקודש. ולבאר הי"ד למה הי' צריך לקדש להעיד עדות החודש, הלא ראו את הלכנה ולמה צריך עדות. אבל י"ל לפי שבמארים הי' היום גדול מעט משבא"י לפיכך אי"ש שהי' צריך עדות שראו הלכנה צירושלים שעדיין אז לא הי' לילה במארים ולא ראו את הלכנה לפיכך צריך עדות יג).

מבכור פרעה היושע על כסאו עד זכור השפחה. פירש"י עד זכור השני, למה לקו השבויים שלא יאמרו ירחסם תצעה עלבונם. ותמוה הא זהאי פרשה לא כתיב זכור השני כלל, ולקמן במעשה מכת זכורות כתיב [י"ב כ"ט] זכור השני ולא כתיב זכור השפחה ופירש"י שהשני פחות משפחה וכיון שלקו מבכור מלך עד זכור השני אי"כ הכל בכלל הפחות ממלך וחשוב משני, וקשה אי"כ בהתראה מ"ט לא אמר לו זכור השני ול"ל למימר זכור השפחה. ונראה היינו דהוה קשה לרש"י בהתראה מ"ט לא הזכיר שני. ול"ל מאי איכפת לפרעה בהכח השבויים, בשלמא זכורי שפחותיו היינו עבדיו מקנת כספו כמו זכורי זכמותיו, אבל זכורי שבויים לא איכפת לי, ע"כ לא התרחו כל"ל, וא"כ קשה מ"ט הכוס כלל כיון שאינו עונש לפרעה, ותי' רש"י שלא יאמרו ירחסם תצעה עלבונם.

בטל, ועדיף משנשתבר מאליו. (שבט מיהודה עה"ת להגה"צ רבי יהודה גרינולד זצ"ל אב"ד סטמרה).
יג) וע"ע ח"י סנהדרין י"ב ע"ב (י"ג א') ד"ה אבל, ובשו"ת ח"י ססי' ל"ה.

דבר נא באזני העם וגו' כלי כסף וכלי זהב. והנה ציווי לא הזכיר שמלות ולקמן [י"ב ל"ה] בשעת מעשה כתיב שמלות, פירש"י הם היו חשובים להם מכסף וזהב, וא"כ אמאי לא נלעו עליהם. גם לתן מאחז"ל בצקשה מכס כדי שלא יאמר אותו לדיק וכו', ואמחז"ל [זכרות ט' ע"ב] וישאלום בע"כ, ו"ל בע"כ דמארים וי"ל בע"כ דישראל משום משוי הדרך, וי"ל אלו ואלו דא"ה הם, דהשמלות הי' בע"כ דמארים, אך כסף וזהב שיש בהם משוי לא אצו ליקח, ואמנם כיון שבע"כ הולרכו ליתן להם השמלות החשובים היו מכריחים ומפתים את ישראל ליקח גם כסף וזהב כדי לעמוד עליהם במשוי כד ואלו יוכלו לצרות כל כך מהרה ויכולים לרדוף אחריהם, נמלא שניהם אמת השמלות הי' בע"כ דמארים, וכסף וזהב בע"כ דישראל. והנה כבר כתבנו צמ"ל דעיקר הבעתה לאהע"ה זכרות גדול היינו שיצנו ממנו משכן, והיינו בכסף וזהב, אבל שמלות אינם ראויים לצנין משכן, ע"כ אמר הקב"ה בצקשה מכס שישאלו כסף וזהב אעפ"י שיש בהם משוי דרך, והם לא רצו אלא שמלות, ע"כ אמר נא לשון בקשה על כסף וזהב ולא על השמלות, כי לא הי' צריך לזה בקשה כי מראונם לקחו שמלות.

וישאלו איש מאת רעהו וגו' כלי כסף וכלי זהב. ולא הזכיר ושמלות גם לא הזכיר שינללו מארים (ובי' שמות ג' כ"ב כתוב גם ושמלות וגם ונללתם את מארים). הנה יעקב אמר [בראשית ל"ה ז'] הסירו אליה הנכר אשר צוכםם והעברו והחליפו שמלותיכם, שהי' תכשיטי הנשים מאזירים צורת ע"ז, ע"כ לא הי' ראוי שישאלו שמלות אלו וגם לא רוצו כלי כסף וזהב שצורת ע"ז עליהם וממילא לא ינללו את מארים, אך כתיב [לקמן י"ב י"ב] ובכל אלהי מארים אעשה שפטים, ונמקו כל הצורות ההמה והיו מותרים להם יב"י (כדאי' בהנחומא צא סי' ח' וינללו את מארים אפילו ע"ז של כסף ושל זהב נתכת וחזרה כצתחלה), ולקחו שמלות וגם כל כלי כסף וזהב וינללו את מארים, מ"מ עתה בשעת הצוואה הי' עדיין ע"ז דצוקה עליהם ואם יאמר להם ככה יהיו ישראל רוצים בקיומם ואסור להיות רוצה בקיומם של ע"ז [ע"ז ס"ד ע"א], ע"כ לא אזה אותם עתה, ומה שצ"פ שמות כתיב ושמלות וינללו וכו' זה אמר הקב"ה למשה רק דרך ספור מה שיהי' צסוף כשיאלו יעוין שם.

יב) וק"ל דהא קי"ל כרי"ח ע"ז מ"א ע"ב, דע"ז שנשתברה מאלי' אסורה. וי"ל דשא"ה דכתיב ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים, ומכיון שראה בעליו שהקב"ה עשה בהם שפטים ואין כח באלהיהם וכולם אלילים אלמים, ביטלם מדעתו, ובזה אף לרי"ח